

महाराष्ट्र शासन

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: शेअवि-२०१८/प्र.क्र.१९३/११-अ

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२

तारीख: ०१ डिसेंबर, २०१८

वाचा -

- १) शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र. एनएआयएस १२०४/प्र.क्र.१६६/११-अ, दि.१९.८.२००४
- २) शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र. शेअवि-२००७/प्र.क्र.२३२/११-अ, दि. १३.७.२००७
- ३) शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र. शेअवि-२००९/प्र.क्र.२६८/११-अ, दि. ४.१२.२००९
- ४) शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र. शेअवि-२०१०/प्र.क्र.१७२/११-अ, दि. १०.८.२०१०
- ५) शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र. शेअवि-२०१७/प्र.क्र.१८१/११-अ, दि. ५.१२.२०१७
- ६) जायका इन्शुरन्स कंपनी प्रा.लि. कंपनीस मुदतवाढ संबंधित शासनाचे पत्र क्र.शेअवि-२०१८/प्र.क्र.२३८/११-अ, दि.१९.११.२०१८
- ७) कृषि आयुक्तालयाचे पत्र क्र.गोमुंशेअवि-२०१८/प्र.क्र.५८/सां-९/३७१/२०१८, दि.२०.१०.२०१८

प्रस्तावना -

शेती व्यवसाय करताना होणारे अपघात, वीज पडणे, पूर, सर्पदंश, विंचूदंश, विजेचा शॉक बसणे इ. नैसर्गिक आपत्तीमुळे होणारे अपघात, रस्त्यावरील अपघात, वाहन अपघात, तसेच, अन्य कोणत्याही कारणांमुळे होणारे अपघात, यामुळे बऱ्याच शेतकऱ्यांचा मृत्यू ओढवतो किंवा काहींना अपंगत्व येते. घरातील कर्त्या व्यक्तिस झालेल्या अपघातामुळे कुटुंबाचे उत्पन्नाचे साधन बंद होवून अडचणीची परिस्थिती निर्माण होते. अशा अपघातग्रस्त शेतकऱ्यांस/त्यांच्या कुटुंबास आर्थिक लाभ देण्याकरिता “गोपीनाथ मुंडे शेतकरी अपघात विमा योजना” या नावाने रु.२.०० लाख इतक्या विमा संरक्षणासह राबविण्यात येत आहे.

२) तसेच गोपीनाथ मुंडे शेतकरी अपघात विमा योजना सन २०१८-१९ या वर्षामध्ये राबविण्यासाठी जायका इन्शुरन्स ब्रोकरेज प्रा.लि. या विमा सल्लागार कंपनीस सन २०१७-१८ च्या ब्रोकरेज दरामध्ये कोणतीही वाढ न करण्याच्या अटीच्या अधीन, म्हणजेच रु.६,९५,९०७/- इतक्या रकमेत पुढील एक वर्षासाठी मुदतवाढ देण्यास शासनाच्या संदर्भ क्र.६ अन्वये मान्यता देण्यात आलेली आहे.

३) तसेच सन २०१८-१९ मध्ये विमा योजनेच्या अंमलबजावणीकरिता विमा सल्लागार कंपनी तसेच विमा कंपनीची नियुक्ती करणे व विमा हप्ता दर ठरविणे याकरिता आयुक्त (कृषि) यांनी मागविलेल्या ई-निविदेच्या अनुषंगाने प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांची छाननी करून आयुक्त (कृषि) यांनी संदर्भ क्र.७ येथील पत्रान्वये प्रस्ताव शासनास सादर केला होता. त्यानुसार सन २०१८-१९ या कालावधीसाठी विमा कंपनीची नियुक्ती करण्याचेही शासनाच्या विचाराधीन होते.

शासन निर्णय -

शेती व्यवसाय करताना होणारे अपघात, वीज पडणे, पूर, सर्पदंश, विंचूदंश, विजेचा शॉक बसणे इ. नैसर्गिक आपत्तीमुळे होणारे अपघात, रस्त्यावरील अपघात, वाहन अपघात, तसेच, अन्य कोणत्याही कारणांमुळे होणारे अपघात, यामुळे बऱ्याच शेतकऱ्यांचा मृत्यू ओढवतो किंवा काहींना अपंगत्व येते. घरातील कर्त्या व्यक्तिस झालेल्या अपघातामुळे कुटुंबाचे उत्पन्नाचे साधन बंद होवून अडचणीची परिस्थिती निर्माण होते.

अशा अपघातग्रस्त शेतकऱ्यांस/त्यांच्या कुटुंबास आर्थिक लाभ देण्याकरिता “गोपीनाथ मुंडे शेतकरी अपघात विमा योजना,” ही योजना दि.८.१२.२०१८ ते दि.७.१२.२०१९ या १२ महिन्यांच्या कालावधीकरिता विमा कंपनीला विमा हप्त्याचे प्रदान केल्यापासून खालील अटीच्या अधिन राहून, विमा योजना चालू ठेवण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

२) राज्यातील महसूल विभागाकडे ७/१२ वरील नोंदीप्रमाणे संदर्भ क्र.४ येथील शासन निर्णयामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे १० ते ७५ वर्षे या वयोगटातील सुमारे १.३७ कोटी इतक्या खातेदार शेतकऱ्यांच्यावतीने, योजनेच्या मंजूर कालावधीकरिता, प्रस्तुत शासन निर्णयाद्वारे विमा पॉलिसी उतरविण्यात येत असून खालीलप्रमाणे नुकसान भरपाई निश्चित करण्यात येत आहे.

अ.क्र.	अपघाताची बाब	नुकसान भरपाई
१	अपघाती मृत्यू	रु.२,००,०००/-
२	अपघातामुळे दोन डोळे अथवा दोन अवयव निकामी होणे	रु.२,००,०००/-
३	अपघातामुळे एक डोळा व एक अवयव निकामी होणे	रु.२,००,०००/-
४	अपघातामुळे एक डोळा अथवा एक अवयव निकामी होणे	रु.१,००,०००/-

३) सदर योजना कालावधीत संपूर्ण दिवसासाठी म्हणजेच विहित कालावधीतील प्रत्येक दिवसाच्या २४ तासांसाठी ही योजना लागू राहील. या कालावधीत शेतकऱ्याला केंव्हाही अपघात झाला किंवा अपंगत्व आले तरीही तो या योजनेअंतर्गत लाभासाठी पात्र राहील.

४) या योजनेअंतर्गत शेतकऱ्यांनी किंवा त्यांच्या वतीने अन्य कोणत्याही संस्थेने विमा कंपन्यांकडे स्वतंत्ररित्या विमा हप्त्याची रक्कम भरण्याची गरज नाही. विमा हप्त्याची संपूर्ण रक्कम शासनामार्फत विमा कंपन्यांकडे भरण्यात येईल. तसेच, यापूर्वी शेतकऱ्यांनी अथवा त्यांच्या वतीने अन्य कोणत्याही संस्थेने कोणतीही वेगळी विमा योजना लागू केली असल्यास अथवा विमा उतरविला असल्यास त्याचा या योजनेशी काहीही संबंध असणार नाही. या योजनेतर्गत मिळणारे लाभ स्वतंत्र असतील.

५) सन २०१८-१९ या वर्षाकरिता आयुक्त (कृषि) यांनी शासनास सादर केलेल्या प्रस्तावाच्या अनुषंगाने दि.ओरिएंटल इन्शुरन्स कंपनी लि. या विमा कंपनीने १२ महिन्यांच्या विमा कालावधीसाठी प्रति शेतकरी प्रति वर्ष रु.३४.५० इतका न्यूनतम विमा हप्ता दर (विना ब्रोकरेज) दिला असल्याने सदर कंपनीची सन २०१८-१९ या वर्षाकरिता, सदर योजनेअंतर्गत संपूर्ण राज्यासाठी, विमा कंपनी म्हणून नियुक्त करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

६) सन २०१८-१९ मध्ये विमा हप्ता रकमेचे विमा कंपनीला प्रदान झाल्यापासून १२ महिने इतक्या कालावधीकरिता राज्यातील सर्व नोंदणीकृत शेतकऱ्यांना विविध अपघातांपासून संरक्षण देण्यासाठी विमा कंपनीला विमा सल्लागार कंपनीस अदा करावयाची विमा हप्ता रक्कम व विमा ब्रोकरेज रक्कम पुढील तक्त्यात दर्शविल्याप्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहे :-

अ.क्र.	विमा कंपनीचे नाव	शेतकरी संख्या	ब्रोकरेज सह विमा हप्ता रक्कम (रुपये)
१	दि.ओरिएंटल इन्शुरन्स कंपनी लि.	१,३६,९८,९६५	४७,२६,१४,२९२ /-
२	जायका इन्शुरन्स ब्रोकरेज प्रा.लि.	१,३६,९८,९६५	६,९५,९०७/-
एकुण			४७,३३,१०,१९९/-

७) विमा कंपनीस व विमा सल्लागार कंपनीस वरील तक्त्यात नमूद केल्याप्रमाणे १२ महिने कालावधीकरिता होणारी एकूण विमा हप्ता व विमा ब्रोकरेज रक्कम रु. ४७,३३,१०,१९९/- (रु. सत्तेचाळीस कोटी तेहतीस लाख दहा हजार एकशे नव्यान्नव फक्त) मंजूर करून वितरित करण्यास सदर आदेशान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

८) तसेच सदरची योजना एक वर्षापेक्षा कमी कालावधीपूर्वीच बंद करण्याचे निश्चित होऊन विमा कंपनीला कळविल्यास यथाप्रमाणानुसार (Pro rata basis) वार्षिक विमा हप्ता दर विचारात घेवून, प्रति दिन प्रति लाभार्थी येणारी विमा हप्त्याची रक्कम कंपनीस देवून, उर्वरित विमा हप्त्याची रक्कम शासनास ३० दिवसांत परत करेल आणि याची खातरजमा संनियंत्रण अधिकारी म्हणून आयुक्त (कृषि) करतील.

९) विमा प्रस्ताव विहित कागदपत्रांसह ज्या दिनांकास तालुका कृषि अधिकारी यांचे कार्यालयात दाखल / प्राप्त होईल त्या दिनांकासच तो विमा कंपनीस प्राप्त झालेला आहे, असे समजण्यात येईल.

१०) विमा प्रस्ताव विहित कागदपत्रांसह योजनेच्या कालावधीत कधीही प्राप्त झाला तरी तो विचारात घेणे तसेच, योजनेच्या अखेरच्या दिवसात झालेल्या अपघातांसाठी, योजनेचा चालू वर्षाचा मंजूर कालावधी संपल्यानंतर ९० दिवसांपर्यंत, तालुका कृषि अधिकाऱ्यांकडे प्राप्त झालेले प्रस्ताव स्विकारणे विमा कंपनीवर बंधनकारक राहिल. शिवाय समर्थनीय कारणांसह ९० दिवसांनंतर प्राप्त होणारे विमा प्रस्ताव सुध्दा स्विकारणे विमा कंपनीवर बंधनकारक राहिल. प्रस्ताव विहित मुदतीत सादर केले नाहीत, या कारणास्तव विमा कंपनीला विमा प्रस्ताव नाकारता येणार नाहीत.

११) विमा कंपनीला सुस्पष्ट कारणांशिवाय विमा प्रस्ताव नाकारता येणार नाहीत. विमा कंपनीने नामंजूर केलेल्या विमा दाव्याप्रकरणी सुस्पष्ट कारणमिमांसा संबंधित शेतकऱ्यांना कटाक्षाने मराठी भाषेतच कळविणे व त्याची प्रत नियुक्त करण्यात आलेली विमा सल्लागार कंपनी / आयुक्त (कृषि) / संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक / जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी / तालुका कृषि अधिकारी यांच्याकडे पाठविणे अनिवार्य आहे.

१२) प्रस्तुत योजनेकरिता विमा सल्लागार कंपनीची नियुक्ती तसेच त्यांना द्यावयाचे ब्रोकरेज यासंबंधीचे आदेश या शासन निर्णयान्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत. नियुक्त करण्यात येणाऱ्या विमा सल्लागार कंपनीने त्यांच्याकडे प्राप्त होणारे प्रस्ताव व्यवस्थितरीत्या / पूर्णतः तपासावेत व परिपूर्ण प्रस्ताव संबंधित विमा कंपनीकडे मान्यतेसाठी सादर करावेत. विमा सल्लागार कंपनीने विमा कंपनीकडे पाठविलेले प्रस्ताव मंजूर करून घेण्याची संपूर्ण जबाबदारी विमा सल्लागार कंपनीची राहिल. विमा दावा विमा कंपनीकडे सादर झाल्यापासून त्यावर ६० दिवसांच्या आत कार्यवाही करणे विमा कंपनीवर बंधनकारक राहिल. मात्र, तरीही विमा कंपनीने प्रस्ताव नाकारल्यास, आवश्यक कागदपत्रांची पूर्तता झालेल्या प्रकरणी संबंधितांनी विमा सल्लागार कंपनीशी संपर्क साधल्यास, विमा सल्लागार कंपनीने शेतकऱ्यांच्यावतीने इर्डा ग्राहक तक्रार निवारण कक्ष / विमा न्यायाधीश / जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण मंच / राज्य ग्राहक तक्रार निवारण आयोग / न्यायालय येथे दावे दाखल करणे आवश्यक राहिल. अशा प्रकरणी येणाऱ्या कोणत्याही खर्चाची प्रतिपूर्ती शासनाकडून अथवा शेतकऱ्यांकडून / दावेदारांकडून करण्यात येणार नाही.

१३) नियुक्त करण्यात येणाऱ्या विमा सल्लागार कंपनीने जिल्ह्यातील प्रलंबित प्रकरणांची यादी व मासिक प्रगती अहवाल आयुक्त (कृषि) / विभागीय कृषि सहसंचालक / संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी / तालुका कृषि अधिकारी यांचेकडे दरमहा पाठवावा. अपुऱ्या कागदपत्रांमुळे प्रलंबित राहिलेल्या / नाकारलेल्या प्रस्तावांप्रकरणी कागदपत्रांची पूर्तता करण्याची जबाबदारी विभागीय कृषि सहसंचालक / जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी / तालुका कृषि अधिकारी यांची राहिल. त्यांनी त्यांची जबाबदारी व्यवस्थितरित्या पार पाडली नाही तर त्यांना वैयक्तिकरित्या जबाबदार धरण्यात येईल.

१४) गोपीनाथ मुंडे शेतकरी अपघात विमा योजनेसंबंधी शासनाचे वतीने आयुक्त कृषि तसेच नियुक्त करण्यात येणारी विमा सल्लागार कंपनी व विमा कंपनी यांचेमध्ये प्रस्तुत शासन निर्णयातील अटी/शर्ती व मान्यतेनुसार सामंजस्य करार (MOU) व त्रिपक्षीय करार (Tripartite Agreement) करून त्यानुसार योजना अंमलात आणली जाईल. शासन व विमा कंपनीमध्ये झालेल्या पॉलिसी करारातील तरतूदी, उपरोक्त दि.४ डिसेंबर, २००९ च्या शासन निर्णयाद्वारे व उपरोक्त दि.५ मार्च, २०११ च्या शासन निर्णय शुध्दीपत्रकान्वये विहित केलेल्या अटी व शर्ती, तसेच, भविष्यात लागू करण्यात येणाऱ्या अटी व शर्ती, तसेच, मार्गदर्शक सुचनांनुसार विमा दावे मंजूर करणे, तसेच, विमा प्रस्तावांसंदर्भातील कार्यपध्दती, सादर करावयाच्या आवश्यक कागदपत्रांबाबतचा तपशिल व नमुने इ. बाबी विमा कंपनीवर बंधनकारक राहतील.

१५) यावरील खर्च "मागणी क्रमांक डी-३, २४०१-पीक संवर्धन, ११०- पीक विमा, (००) (०६) शेतकऱ्यांसाठी वैयक्तिक अपघात विमा योजना (२४०१ ४४२७), राज्य योजना, ३३- अर्थसहाय्य" या लेखाशिर्षाखाली सन २०१८-१९ करिता मंजूर अर्थसंकल्पीय तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

१६) प्रस्तुत प्रयोजनासाठी कृषि संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना नियंत्रक अधिकारी, तसेच, सहाय्यक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. सदर रक्कम कोषागारातून काढून रेखांकित धनादेश/दर्शनी धनाकर्षाद्वारे विमा कंपनीस अदा करण्यात यावी.

१७) हा शासन निर्णय, नियोजन विभाग व वित्त विभागाने त्यांचे अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक अनुक्रमे क्र.२४४/१४३१ दि.२६.११.२०१८ व क्र.३०१/व्यय-१, दि.२९.११.२०१८ अन्वये दिलेल्या सहमतीस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

प्रस्तुत शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेताक २०१८१२०११६१२३१३१०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अ.वि.जोशी)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे अप्पर मुख्य सचिव
- ३) मा.मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव/ विशेष कार्य अधिकारी
- ४) सर्व मा.मंत्री यांचे खाजगी सचिव/ विशेष कार्य अधिकारी
- ५) मा.राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव/ विशेष कार्य अधिकारी
- ६) मा.राज्यमंत्री (फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव/ विशेष कार्य अधिकारी
- ७) सर्व मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव/ विशेष कार्य अधिकारी
- ८) सर्व मा.विधानसभा सदस्य

- ९) सर्व मा. विधानपरिषद सदस्य
- १०) मा. मुख्य सचिव यांचे सह सचिव, मंत्रालय, मुंबई ३२
- ११) सचिव (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२
- १२) अपर मुख्य सचिव (महसूल), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२
- १३) अप्पर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- १४) अप्पर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- १५) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई
- १६) प्रधान सचिव (अपिल व सुरक्षा), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- १७) अप्पर मुख्य सचिव (मदत व पुनर्वसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- १८) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई (५ प्रती) प्रसिध्दीच्या विनंतीसह
- १९) सर्व विभागीय महसूल आयुक्त (कोकण, नाशिक, पुणे, औरंगाबाद, अमरावती, नागपूर)
- २०) आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २१) सर्व जिल्हाधिकारी
- २२) सर्व कृषि संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २३) सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
- २४) सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
- २५) सर्व जिल्हा परिषदांचे, जिल्हा कृषि विकास अधिकारी
- २६) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२, (लेखा परिक्षा), मुंबई.
- २७) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२, (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई
- २८) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२, (लेखा परिक्षा), नागपूर
- २९) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२, (लेखा व अनुज्ञेयता), नागपूर
- ३०) संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
- ३१) अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई
- ३२) जिल्हा कोषागार अधिकारी, पुणे
- ३३) दि.ओरिएंटल इन्शुरन्स कंपनी लि., मे.फेअर टॉवर, पुणे-मुंबई रोड, वाकडेवाडी, शिवाजीनगर, पुणे ५
- ३४) जायका इन्शुरन्स ब्रोकरेज प्रा.लि., नागपूर
- ३५) ग्रंथालय प्रमुख, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई (१० प्रती)
- ३६) मुख्य सांख्यिक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-
- ३७) सहाय्यक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ३८) सर्व तहसिलदार
- ३९) सर्व उप विभागीय कृषि अधिकारी
- ४०) सर्व तालुका कृषि अधिकारी
- ४१) सर्व उपसचिव /अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- ४२) सर्व मंत्रालयीन विभाग
- ४३) सर्व मान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष यांची मध्यवर्ती कार्यालये
- ४४) निवड नस्ती, कार्यासन ११-अ.